

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
з Угорської мови
для вступників на другий курс навчання
за освітнім ступенем «Бакалавр»**

**ÍRÁSBELI FELVÉTELI FELADATOK
TÉMAKÖREI
„BSc” képzési szint második évfolyamára felvételizők számára
Magyar nyelv**

**A MAGYAR NYELV ÍRÁSBELI FELVÉTELI VIZSGA LEÍRÁSA ÉS
KÖVETELMÉNYRENDSZERE BA II. évfolyamára felvételizők számára**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Magyar tanszéki csoport, 2017

A magyar nyelv írásbeli vizsga időtartama 90 perc.

A vizsgán egy két részből álló 100 pont értékű feladatlapot kapnak a vizsgázók.

A feladatlap felépítése és tartalmi jellemzői:

A feladatlap első (I.) feladata egy szövegértési feladatsor.

A szövegértési feladat szövege egy 400-500 szó terjedelmű összefüggő ismeretterjesztő szöveg vagy publicisztikai mű (vagy azoknak egy részlete).

A szöveg után található a szövegértést vizsgáló kérdések és feladatok, amelyek az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi, kommunikációs jellemzőinek megfelelően a következőkre irányulhatnak:

- azonosítás, értelmezés: a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás felismerése, kikeresése.
- különböző szövegbeli érvek, álláspontok, szerzői álláspont felismerése.
- a szöveg jelentésére, jelentésrétegeire vonatkozó kérdések.
- a szövegösszefüggésekre vonatkozó kérdések: a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői között, a cím és szöveg között, a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei között.
- a szöveg jellemzői kommunikatív, pragmatikai, szövegműfaji szempontból.
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepének felismerése, a szöveg és más külső információk kapcsolata,
- a szöveg felépítése: szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok, a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

A feladatlap második (II.) feladata Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok és szövegalkotási (szépirodalmi mű elemzése alapján) feladat.

A feladat első részében a vizsgázó nyelvtani gyakorlatok megoldását végzi el. A nyelvtani gyakorlatok a fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika alapismereteket ölelik fel.

A feladat második részében a vizsgázó szövegalkotást végez egy megadott szépirodalmi mű (jellemzően vers) elemzése során. A feladat szövege tartalmazza az elemzési szempontokat. Az elemzés során a vizsgázó kitar a szöveg tartalmi és formai jegyeire, a műfaj sajátosságaira, a szöveg gondolati szerkezetére, a megformálás nyelvi-stilisztikai eszközeire, a műalkotás stílusjegyeire. Az elemzést összefüggő szöveg (fogalmazás) formájában valósítja meg. A fogalmazás terjedelme jellemzően 1 oldal.

A feladatlap értékelése

A feladatlap összértéke 100 pont.

A feladatlap I. részének, a Szövegértési feladatsornak a javítása, értékelése

A feladatsor maximális pontértéke 50 pont.

Az elfogadható válaszok tartományát, illetve az adható részpontokat az adott feladatlaphoz tartozó javítási-értékelési útmutató tartalmazza.

A javító tanár a dolgozaton feltünteti a részpontoszámokat, valamint az összpontoszámot.

A feladatlap második (II.) feladata Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok és szövegalkotási (szépirodalmi mű elemzése alapján) feladat javítása, értékelése

Az értékelés a javítási-értékelési útmutató alapján történik.

A feladatsor maximális pontértéke 50 pont.

Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési feladat	50 pont
Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok	25 pont
Szövegalkotás (szépirodalmi mű elemzése alapján)	25 pont
Összesen	100 pont

A MAGYAR NYELV VIZSGA KÖVETELMÉNYRENDSZERE

(A KÖZÉPISKOLAI MAGYAR NYELV TANANYAG ÉS A MAGYAR SZAKOS BA KÉPZÉS ELSŐ ÉVFOLYAM TANTERVE ALAPJÁN)

I. KOMPETENCIÁK

1. Szövegértés

1. A szövegben található információk feldolgozása és megítélése.
2. Az információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.
3. Nyelvi, kommunikációs és irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.
4. Személyes állásfoglalás kialakítása különféle gondolatokról, ismeretekről, véleményekről.
5. Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.
6. Hétköznapi, publicisztikai, tudományos, hivatalos, szépirodalmi szövegek értelmezése, a bennük lévő ismeretek és élettartalmak felismerése, visszakeresése.
7. Átvitt, metaforikus jelentésű szövegek dekódolása, a bennük rejlő általános érvényű tartalmak felismerése.
8. Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak és az adott szempontnak megfelelően.
9. A gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai és gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével.
10. Annak bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.
11. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli utalások megfogalmazása.
12. A kommunikációs cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, értékelése írott megnyilatkozásokban.

2. Írásbeli szövegalkotás

13. Műveltségen és tájékozottságon alapuló értelmezés és személyes vélemény megfogalmazása a régi magyar irodalom, a felvilágosodás korának magyar irodalma és a 19. század magyar irodalma körébe tartozó verses szövegek kapcsán.
14. Az adott mű elemzése összefüggő szöveg (foglamazás) formjában a megadott elemzési szempontok mentén.
15. Az adott szépirodalmi szöveg tartalmi és formai jegyeinek felismerése, jellemzőinek összefoglalása.
16. A megadott szépirodalmi szöveg műfajának felismerése, a műfaji jegyek meghatározása az elemzés során.
17. A megadott szépirodalmi szöveg gondolati-szerkezeti egységeinek felismerése.
18. Az elemzett szöveg nyelvi-stilisztikai megformáltságának az elemzése, a nyelvi, stilisztikai, retorikai tényezők felismerése.
19. A szöveg keletkezésének korára jellemző stílusjegyek felismerése.
20. Az elemzendő versszöveg gondolatiságának és megformáltságának összefüggései, azok megfogalmazása, beépítése az elemző fogalmazásba.

3. Fogalomhasználat

1. Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló megfogalmazása, pontos, egzakt fogalomhasználat.
2. Erkölcsi, esztétikai, poétikai, retorikai, stilisztikai, szociolingvisztikai fogalmak önálló alkalmazása a nyelvhasználati szituációnak és a témának megfelelően.
3. Fogalmak összefüggéseinek és változó jelentésének megértése és bizonyítása példákkal.
4. Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

A vizsgán számon kérhető fogalmak körét a középiskolai magyar nyelv tanterv 10-11. évfolyamra érvényes előírásaiban szereplő fogalmak alkotják.

II. ÉRTELMEZÉSI SZINTEK, MEGKÖZELÍTÉSEK

1. A szövegértő és szövegelemző feladatoknál a tanulónak a következő értelmezési szintek szerint is tudniuk kell értelmezni és megvizsgálni az adott szövegtartalmakat:
2. Általános emberi magatartásformák, életminták, általános kérdések és értékek felismerése.
3. Témák és motívumok felismerése, az egyes szövegek gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
4. Néhány téma, motívum, toposz bemutatása, feltárása érvekkel.
5. A műnemek és műfajok felismerése szépirodalmi szöveg esetében.
6. Poétikai fogalmak alkalmazása művek bemutatásában és értelmezésében.
7. Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.
8. Alapvető versformák felismerése.
9. A különböző stíluskorszakokra jellemző világkép, gondolkodás és kifejezésmódok felismerése megadott szövegből.
10. Az irodalomtörténeti és művelődéstörténeti korszakok jellemzőinek ismerete.

III. ISMERETKÖRÖK

1. témakör: A nyelvi szintek

Hangtan	A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése.
Alaktan és szótan	A morfémaak, szóelemek szerepe és használata a szóalak felépítésében, a szószervezetek alkotásában. Az alapszófajok, a viszonyszók és a mondatszók. Alaktani sajátosságok: a szótó, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.
A mondat szintagmatikus szerkezete	A szószervezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében (állítmány, alany, tárgy, határozó, jelző)
Mondattan	A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai. Az egyszerű és összetett mondatok felismerése, egyszerű mondatok elemzése. Az adekvát mondat szerkesztés a gyakorlatban. Az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése. Összetett mondatok elemzése.

2. témakör: Kommunikáció

A nyelv és a kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezőinek, céljának, funkcióinak, valamint ezek összefüggésének megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással. A kommunikáció folyamata. A kommunikáció tényezői. A kommunikációs cél és funkció. A nyelv szerepe a kommunikációban.
Pragmatika	A sikeres nyelvhasználat gyakorlata: a nyelvhasználat, a társalgás összetevői; beszédaktusok; az együttműködés elve; udvariassági formák. A köszönés és a megszólítás szerepe a kommunikációban. A szolidaritás, illetőleg a közeledés és távolodás nyelvi kifejezése. A nyelv mint a társas viselkedés része. A nyelvi illem. A nyelv működése, a nyelvhasználat különböző kontextusokban, különböző célok elérésére. Együttműködési elvek.
Nyelvi és nem nyelvi (verbális és nonverbális) kommunikáció	Az emberi kommunikáció nem nyelvi jelei és kifejezőeszközei (pl. gesztusok, mimika, térszabályozás, tekintet, külső megjelenés, testtartás, fejtartás, csend).

A kommunikáció működése	A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség. A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkcióira (párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés; köszönés, megszólításformák). A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek szándékának felismerése. A nyelvi és kommunikatív kompetencia. A szituatív (beszédhelyzethez igazodó) nyelvhasználat. A formális és informális nyelvhasználat jellemzői.
A tömegkommunikáció	Tény és vélemény, tájékoztatás és véleményközlés, tájékoztatás és véleményalakítás megkülönböztetése a tömegkommunikációban. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. A reklámok, internetes kommunikációs felületek. A marketingkommunikáció. A nyelvi marketing. Néhány tömegkommunikációs műfaj.

3. témakör: A nyelvi változatosság

Nyelv és nyelvváltozatok	A nemzeti nyelv és változatai. A nyelv változatossága és viszonylagos állandósága. Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban. A nyelvek és nyelvváltozatok virtuális egyenlősége és aktuális egyenlőtlensége. A nyelvi alapú diszkrimináció és a nyelvi tolerancia. A magyar nyelv fontosabb belső változatai. A magyar nyelv vízszintes és függőleges irányú tagolódása. Az egyes nyelvváltozatok főbb sajátosságai, jellemző használati körök. Egy ember – több nyelvváltozat.
A magyar nyelv határon túli változatai. A kárpátaljai magyar nyelvváltozatok	A magyar nyelv helyzete Magyarország határain kívül. A kétnyelvűség fogalma és típusai. A kárpátaljai magyar nyelvváltozatok jellemző sajátosságai (nyelvjárási jellemzők, a nyelvi kontaktusok hatása: kölcsönzés, kódváltás, gyakorisági eltérések, pragmatikai sajátosságok); a magyar nyelv más változataihoz viszonyított azonosságok és különbségek. A helyi nyelvváltozatok szerepe, az azonosságtudatban.
Nyelv és politika. A nyelvi tervezés	A nyelvpolitika fogalma és szerepe a társadalomban. A nyelvtörvény fogalma és szerepe. A nyelvi tervezés fogalma, ágai (helyzettervezés, állapottervezés, oktatástervezés), azok szerepe egy közösség életében.
Nyelvművelés	A nyelvművelés mint alkalmazott nyelvészeti tudományág. A nyelvművelés a nyelvi tervezés mint tudatos folyamat részeként. A nyelvművelés célja, feladatai (magára a nyelvre, illetve a nyelvhasználóra vonatkozóan), tartalma és módszerei. Az anyanyelvi nevelés. A nyelvi hátrányos helyzet és az iskola. A beszédkultúra, a beszédművelés és a beszédképesség-fejlesztés. Szerepük a személyiségfejlesztésben. A nyelvi norma és a nyelvhelyesség fogalma. Nyelvszokás és nyelvi norma. A nyelvi norma és a nyelvváltozatok. A jelenkori magyar nyelvművelés néhány kérdése

4. A magyar nyelv története

A nyelvi változás, a nyelv történeti változása	Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvi változások felismerése a jelenkorban és múltban, példák alapján.
A magyar nyelv rokonsága	A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bemutatása. A nyelvrokonság főbb bizonyítékai.
A magyar nyelv történeti korszakai	A nyelvtörténeti korszakok. A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek (TA, HB, ÓMS) A nyelvújítás lényege és jelentősége. A nyelvújítás mint nyelvi tervezési folyamat.
A magyar nyelv szókészletének alakulása	A szókészlet rétegei. Ősi alapnyelvi szavak, belső keletkezésű elemek. A szókölcsönzés. Jövevényszók, idegen szók. Jövevényszó és idegen szó közötti különbség. Idegen szavak, nemzetközi szavak.

5. témakör: A szöveg

A szöveg és a kommunikáció	Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet. A beszédhelyzet elemei. Szövegek jellemzőinek megfigyelése. A címzett szerepe a szöveg megalkotottságában.
Szóbeli és írásbeli szövegek	A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei. Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák néhány egyszerűbb műfajában. Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák néhány összetettebb műfajában. Érvelő esszék írása.
A szöveg szerkezete és jelentése	A szöveg és a mondat viszonya. A különféle szövegek felépítése, egységei. Szövegméret, megjelenés. A szövegkohézió, a témaháló és a cím. Bekezdés, tömb, szakasz.
Szövegértelmezés	A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák. A téma értelmezése mindennapi, ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegekben.
A szövegtípusok	Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint. A legjellegzetesebb közlésmódok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípusok: mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok: különböző típusú önéletrajzok, motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (pl. panaszos levél), kérvény, beadvány; hozzászólás, felszólalás, vitaindító, rövid ünnepi beszéd; ajánlás, méltatás; szórólap szövege.

Az elektronikus írásbeliség. Szövegek a világhálón.	Az internetes szövegek jellemzői, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. A pontos és etikus hivatkozás. Az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (pl. honlap, blog, internet), az új közlésmódok társadalmi hatása.
--	--

6. témakör: Stilisztika

A stílus fogalma. Jellegzetes stílustípusok	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése (<i>pl. bizalmas, közömbös, választékos</i>), felismerése, hatásának elemzése. Egyszerű stílusjelenségek felismerése, magyarázata.
A stílusérték	A stíléma (stíluselem). A stílusérték. Állandó és alkalmi stílusérték. A stíléma és a nyelvi norma. A nyelvi eszközök stilisztikai színezete (expresszivitása és stílusértéke). Adekvát és inadekvát stílus.
Stílusrétegek, stílusváltozatok	A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A társalgási stílus ismérvei, minősége, műfajai, nyelvi jellemzői. A közéleti szóbeliség szinterei, műfajai, jellemzői. A közéleti írásbeliség, a hivatalos stílus kritériumai, stílárius kötöttségei, műfajai. A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke (<i>pl. tipográfia, képi világ</i>). A tudományos stílus stílárius jellemzői, műfajai. A szépirodalmi stílus és jellemzői, stílushatás a szépirodalmi szövegben. Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílusának összehasonlítása.
Stíluszeszközök	A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluszeszközök tudatos használata a szövegalkotásban. Az egyszerűbb szóképek köznyelvi és szépirodalmi szövegekben: hasonlat, metafora, metonímia, megszemélyesítés. Metaforikus jelentés és dekódolása. Az egyszerűbb alakzatok: felsorolás, ismétlődés, ellentét, gondolatritmus.

7. témakör: A szövegalkotó feladatokhoz szükséges irodalmi, kulturális műveltséganyag

Szerzők	Művek
	Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom. Legendák. A Margit-legenda.
Janus Pannonius	Búcsú Váradtól, Egy dunántúli mandulafához, Pannónia dicsérete, Saját lelkéhez, Mikor a táborban megbetegedett.

Balassi Bálint	Hogy Júliára talál, Darvaknak szól, Kiben az kesergő Céliárul ír, Egy katonaének, Búcsúja hazájától, Adj már csendességet
Zrínyi Miklós	Szigeti veszedelem
	Kuruc költészet
Mikes Kelemen	Törökországi levelek
Bessenyei György:	Magyarország
Kármán József	A nemzet csinosodása, Fanni hagyományai
Kazinczy Ferenc	Tövises és virágok, A mi nyelvünk
Csokonai Vitéz Mihály	A Reményhez, Az estve, Konstancinápoly, Tartózkodó kérelem, A tihanyi Ekhóhoz, Dorottya
Katona József	Bánk bán
Kölcsey Ferenc	Vanitatum vanitas, Himnusz, Huszt, Munkács, Parainesis
Vörösmarty Mihály	A Gutenberg-albumba, Gondolatok a könyvtárban, Szózat, A merengőhöz, A vén cigány
Petőfi Sándor	A helység kalapácsa, János vitéz, Apostol Cipruslombok Etelka sírjáról, Szabadság, szerelem, Reszket a bokor, mert... Szeptember végén Minek nevezzetek Nemzeti dal A nép nevében Egy gondolat bánt emgetet Föltámadott a tenger
Arany János	Toldi trilógia, A nagyidai cigányok, Buda halála Balladái:Agnes asszony, Tengeri-hántás, A walesi bárdok, Szondi két apródja, a Hunyadi-balladák. Versei:Letésem a lantot, Az örök zsidó
Jókai Mór	A kőszívű ember fiai, Az arany ember
Madách Imre	Az ember tragédiája.
Mikszáth Kálmán	Különös házasság,Beszterce ostroma, A Noszty fiú esete Tóth Marival. Jó palócok, tót atyafiak novellái.

MINTAFELADATSOR

I. SZÖVEGÉRTÉSI FELADATSOR (50 PONT)

Olvassa el a következő szöveget, majd oldja meg a kapcsolódó feladatokat!

Ukrajna állatvilága

Ukrajna állatvilága csaknem 44 ezer állatfajt számlál, amely a geológiai történelem alatt bonyolult fejlődési utat tett meg. Mai jellegzetességei az antropogén elején alakultak ki.

A természeti feltételek változatossága, a síkvidék jelentős területe, a Kárpátok és a Krím hegyvidéke, a Fekete- és Azovi-tenger, víztározók és folyók nagy száma meghatározta az állatvilág gazdagságát Ukrajnában. Ukrajna területén több mint 100 féle emlőst, közel 360 féle madarat, 21 hüllőfajt, 17 féle kétélűt, közel 200 féle halat, több mint 25 ezer faj rovar tartanak számon. A jelenlegihez hasonló állatvilág a paleogén közepétől kezdett kialakulni. A paleogén végén sertésszerű állatok éltek — antrakorektuszok, szarvtalan orrszarvúak — hiloteruszok, a madarak közül — kárókatonák, sárszalonnák, kacsák, gólyák, baglyok, a folyókban krokodilok éltek, a tengerekben pedig kardfogú cetek — zeugloduszok. A neogén végén, amikor a szárazföldek a mai méreteiket érték el, ún. hiparion fauna alakult ki. Ide tartoztak az emlősök közül a háromujjú hiparion lovak, zsiráfok, makáka-majmok, hangyászsünök, kardfogú maharodusz-tigrisek, medvék, róák, sündisznók, nyulak, pézsmapatkányok, a madarak közül — struccok, flamingók, vadtyúk, marabuk. Az antropogénben a legnagyobb változások az eljegesedés előrenyomulásával történtek. Ebben az időben kihaltak a hiparionok, hiloteruszok, majmok, zsiráfok, struccok, marabuk. Helyettük megjelentek az ún. mamut fauna képviselői. Ide tartoztak a mamut, a gyapjas orrszarvú, az óriási és gyapjas szarvas, a barlangi medve, a barlangi oroszlan, a foltos hiéna stb. Rajtuk kívül sok olyan madárfaj jelent meg, amelyek a jelenlegi faunához is tartoznak.

A holocén közepétől kezdve, amikor már az éghajlati feltételek hasonlóak voltak a jelenlegihez a mamut fauna megritkult, de sok olyan faj jelent meg, amelyek a jelenlegi állatvilágra is jellemzők. A mamutfélék megritkulásában nagy szerepet játszott az ember is. A jelenlegi Ukrajna területén elterjedtek a tarpán-lovak, bölénybikák, vadszamarak — kulánok, szajhakok, előfordultak oroszlanok és hiénák is.

Nagymértékben változott meg az állatvilág a múlt évezredben, az ember mezőgazdasági tevékenysége és a lakosság számának növekedése által. A XVI. században eltűntek a kulánok, a XVII. században a bölénybikák, bölények, a XIX. században a Poliszján — a borz és a repülő mókusok, az erdőssztyeppén és sztyeppén — a vadlovak, a szajhakok, a Kárpátokban — a zergék, a fehér nyulak, a sarki fűjek stb.

A gyökeres változások eredményeként, amelyek az ember gazdasági tevékenysége által mentek végbe, megváltoztak az elsődleges bioegyesülések, egyes fajok eltűntek és mások jelentek meg helyettük, vagy terjedtek el. Ma már szükségessé vált a vadon élő állatok számának irányított változtatása, a védetség, az akklimatizáció és a reakklimatizáció útján, és az egyes kártékony fajok elleni harc útján.

Az állatok faji összetétele változik, amely függ a szerves világ sajátosságaitól. Különböznek egymástól az állatvilág összetételében a vegyeserdők, az erdős sztyeppék és sztyeppék. Sajátságos állatvilággal rendelkeznek a Kárpátok és a Krími-hegység, a víztározók, a limánöblök és a folyók deltái.

Forrás: Izsák Tibor: Ukrajna természeti földrajza, PoliPrint, Ungvár 2007.

1. Keresse ki a szövegből, hogy mely földtörténeti korszakok állatairól tesz említést a szöveg! (4 pont)

2. Párosítsa a számadatokat és az állatfajokat. (4 pont)

több mint 100 féle	rovarfaj
közel 360 féle	hal
közel 200 féle	emlős
több mint 25 ezer	madár

3. Határozza meg egy mondatban, miről szól a szöveg! (2 pont)

4. Válaszoljon az alábbi kérdésekre a szöveg alapján! (4 pont)

Mely korban alakultak ki Ukrajna állatvilágának mai jellegzetességei?

Mi okozta az antropogén korban a legnagyobb változásokat?

Minek a következtében változtak meg az elsődleges bioegyesülések?

Hány rovarfajt tartanak számon jelenleg Ukrajna területén?

5. Húzza alá azoknak az állatoknak a megnevezését, amelyekről szó esik a szövegben! (4 pont)

strucc, pingvin, zsiráf, vadszamar, krokodil, jegesmedve, kulán, törpeharcsa, üregi nyúl

6. A szövegben szó esik arról, hogy az antropogén korban kihalt állatfajok helyére a mamut fauna képviselői léptek. Nevezzen meg négy olyan állatot, amely a mamut faunához tartozott! (4 pont)

7. Igaz vagy hamis az alábbi állítás? A megfelelőt húzza alá! (6 pont)

Az ember mezőgazdasági tevékenysége és a lakosság számának növekedése miatt jelentősen megváltozott az állatvilág.

Igaz Hamis

Ukrajna állatvilága csaknem 44 ezer állatfajt számlál.

Igaz Hamis

A vegyeserdők, az erdős sztyeppék és sztyeppék állatvilága azonos.

Igaz Hamis

A jelenlegi Ukrajna területén soha nem éltek vadszamarak.

Igaz Hamis
A holocén kor közepén az éghajlati viszonyok már hasonlóak voltak a mostanihoz.
Igaz Hamis
A kulánok a XIX. században tűntek el Ukrajna állatvilágából.
Igaz Hamis

8.Válaszoljon egy szóval az alábbi kérdésekre! (4 pont)

Melyik században tűntek el az ukrainai Poliszja területéről a repülő mókusok?

Mikor éltek Ukrajna folyóiban krokodilok?

9. Válaszoljon az alábbi kérdésekre igennel vagy nemmel, majd indokolja választ röviden! (8 pont)

Igaz-e, hogy az állatvilág fejlődése a geológiai történelem alatt bonyolult fejlődési utat tett meg?

Igen Nem

Igaz-e az, hogy az állatvilág alakulására az emberi lakosság létszáma nincs hatással?

Igen Nem

Szükség van-e napjainkban a vadon élő állatok számának irányított változtatására?

Igen Nem

Pozitív hatással van-e kártékony fajok elszaporodása az állatvilág létszámának alakulására?

Igen Nem

10. Töltse ki a táblázat hiányzó sorait a szöveg alapján! (10 pont)

Kor	Állatok (legalább kettő!)	Életkörülmények
	antrakorektuszok, hiloteruszok, zeugloduszok	jelenleginek megfelelő életkörülmények
neogén	zsiráfok, hangyászsünök, nyulak, pézsmapatkányok, flamingók	
	mamut, gyapjas orrszarvú, barlangi medve, barlangi oroszlán, foltos hiéna	
holocén		a mostanihoz hasonló éghajlati körülmények

II. Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok és szövegalkotás (szépirodalmi mű elemzése alapján) (50 pont)

A) Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok (25 pont)

1. Válogassa szét az alábbi szavakat hangrendi harmónia szerint! 3 pont

karám, engedély, ürm, erős, karalábé, tekerős, hunyorog, sofőr

2. Nevezze meg az alábbi frazeológiai egységek típusát! 5 pont

Bámul, mint borjú az új kapura.

Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát.

Sok az eszkimó, kevés a foka.

Hol volt, hol nem volt.

a tenyerén hordja

3. Írjon példát szavakra! 5 pont

egyjelentésű:

többjelentésű:

azonos alakú:

rokon értelmű:

ellentétes értelmű:

4. Válassza el az alábbi szavakat az összes lehetséges helyen! 4 pont

strázsál, rendőr, szalamandra, halandzsa

5. Tegye betűrendbe az alábbi szavakat! 3 pont

kesereg, imbolyog, kaszál, fáraszt, szalad, meleg, nádas, furat, zseb, suhog

6. Egészítse ki a mássalhangzókat zöngés vagy zöngétlen párjukkal! 5 pont

z—, k—, d—, f—, b—

B) Szövegalkotás (szépirodalmi mű elemzése alapján) (25 pont)

Elemezze és értelmezze Balassi Bálint alábbi versét, fordítson figyelmet a reneszánsz költészet jellemzőinek a megjelenésére a versszövegben, valamint a mű nyelvi-stilisztikai megformálására!

Balassi Bálint

Hogy Júliára talál, így köszöne neki

az török „Gerekmez bu diünya sensiz” nótájára

Ez világ sem kell már nekem
Nálad nélkül, szép szerelmem,
Ki állasz most énmellettem,
Egészséggel, édes lelkem?

Én bús szívem vidámsága,
Lelkem édes kívánsága,
Te vagy minden boldogsága,
Véled isten áldomása.

Én drágalátos palotám,
Jóillatú piros rózsám,
Gyönyörű szép kis violám,
Élj sokáig, szép Júliám!

Feltámada napom fénye,
Szemüldek fekete széne,
Két szemem világos fénye,
Élj, élj életem reménye!

Szerelmedben meggyúlt szívem
Csak tégedet óhajt telkem,
Én szívem, lelkem, szerelmem,
Idvez légy, én fejedelmem!

Júliámra hogy találék,
Örömemben így köszönék,
Térdet-fejet neki hajték,
Kin ő csak elmosolyodék.

MEGOLDÓKULCS

I. SZÖVEGÉRTÉSI FELADATSOR (50 pont)

Olvassa el a következő szöveget, majd oldja meg a kapcsolódó feladatokat!

Ukrajna állatvilága

Ukrajna állatvilága csaknem 44 ezer állatfajt számlál, amely a geológiai történelem alatt bonyolult fejlődési utat tett meg. Mai jellegzetességei az antropogén elején alakultak ki.

A természeti feltételek változatossága, a síkvidék jelentős területe, a Kárpátok és a Krím hegyvidéke, a Fekete- és Azovi-tenger, víztározók és folyók nagy száma meghatározta az állatvilág gazdagságát Ukrajnában. Ukrajna területén több mint 100 féle emlőst, közel 360 féle madarat, 21 hüllőfajt, 17 féle kételtűt, közel 200 féle halat, több mint 25 ezer faj rovar tartanak számon. A jelenlegihez hasonló állatvilág a paleogén közepétől kezdett kialakulni. A paleogén végén sertésszerű állatok éltek — antrakorektuszok, szarvtalan orrszarvúak — hiloteruszok, a madarak közül — kárókatonák, sárszalonnák, kacsák, gólyák, baglyok, a folyókban krokodilok éltek, a tengerekben pedig kardfogú cetek — zeugloduszok. A neogén végén, amikor a szárazföldek a mai méreteiket érték el, ún. hiparion fauna alakult ki. Ide tartoztak az emlősök közül a háromujjú hiparion lovak, zsiráfok, makáka-majmok, hangyászsünök, kardfogú maharodusz-tigrisek, medvék, rókák, sündisznók, nyulak, pézsmapatkányok, a madarak közül — struccok, flamingók, vadtyúk, marabuk. Az antropogénben a legnagyobb változások az eljegesedés előrenyomulásával történtek. Ebben az időben kihaltak a hiparionok, hiloteruszok, majmok, zsiráfok, struccok, marabuk. Helyettük megjelentek az ún. mamut fauna képviselői. Ide tartoztak a mamut, a gyapjas orrszarvú, az óriási és gyapjas szarvas, a barlangi medve, a barlangi oroszlán, a foltos hiéna stb. Rajtuk kívül sok olyan madárfaj jelent meg, amelyek a jelenlegi faunához is tartoznak.

A holocén közepétől kezdve, amikor már az éghajlati feltételek hasonlóak voltak a jelenlegihez a mamut fauna megirtult, de sok olyan faj jelent meg, amelyek a jelenlegi állatvilágra is jellemzők. A mamutfélék megirtulásában nagy szerepet játszott az ember is. A jelenlegi Ukrajna területén elterjedtek a tarpán-lovak, bölénybikák, vadszamarak — kulánok, szajhakok, előfordultak oroszlánok és hiénák is.

Nagymértékben változott meg az állatvilág a múlt évezredben, az ember mezőgazdasági tevékenysége és a lakosság számának növekedése által. A XVI. században eltűntek a kulánok, a XVII. században a bölénybikák, bölények, a XIX. században a Poliszján — a borz és a repülő mókusok, az erdőssztyeppén és sztyeppén — a vadlovak, a szajhakok, a Kárpátokban — a zergék, a fehér nyulak, a sarki fürjek stb.

A gyökeres változások eredményeként, amelyek az ember gazdasági tevékenysége által mentek végbe, megváltoztak az elsődleges bioegyüttesek, egyes fajok eltűntek és mások jelentek meg helyettük, vagy terjedtek el. Ma már szükségessé vált a vadon élő állatok számának irányított változtatása, a védettség, az akklimatizáció és a reakklimatizáció útján, és az egyes kártékony fajok elleni harc útján.

Az állatok faji összetétele változik, amely függ a szerves világ sajátosságaitól. Különböznek egymástól az állatvilág összetételében a vegyeserdők, az erdős sztyeppék és sztyeppék. Sajátságos állatvilággal rendelkeznek a Kárpátok és a Krími-hegység, a víztározók, a limánöblök és a folyók deltái.

Forrás: Izsák Tibor: Ukrajna természeti földrajza, PoliPrint, Ungvár 2007.

MEGOLDÓKULCS

1. Keresse ki a szövegből, hogy mely földtörténeti korszakok állatairól tesz említést a szöveg! (4 pont)

paleogén _____

neogén _____

antropogén _____

holocén _____

2. Párosítsa a számadatokat és az állatfajokat. (4 pont)

több mint 100 félé	rovarfaj
közel 360 félé	hal
közel 200 félé	emlős
több mint 25 ezer	madár

3. Határozza meg egy mondatban, miről szól a szöveg! (2 pont)

A szöveg Ukrajna állatvilágának a változatosságáról és változásáról szól. vagy elfogadható

Ukrajnai állatvilágáról és az egyes földtörténeti korokban élt állatokról.

4. Válaszoljon az alábbi kérdésekre a szöveg alapján! (4 pont)

Mely korban alakultak ki Ukrajna állatvilágának mai jellegzetességei?

antropogén (korban)

Mi okozta az antropogén korban a legnagyobb változásokat?

az eljegesedés (előrenyomulása)

Minek a következtében változtak meg az elsődleges bioegyesülések?

az ember gazdasági tevékenysége

Hány rovarfajt tartanak számon jelenleg Ukrajna területén?

több mint 25 ezer

5. Húzza alá azoknak az állatoknak a megnevezését, amelyekről szó esik a szövegben! (4 pont)

strucc, pingvin, zsiráf, vadszamar, krokodil, jegesmedve, kulán, törpeharcsa, üregi nyúl

6. A szövegben szó esik arról, hogy az antropogén korban kihalt állatfajok helyére a mamut fauna képviselői léptek. Nevezzen meg négy olyan állatot, amely a mamut faunához tartozott! (4 pont)

mamut, gyapjas orrszarvú, barlangi medve, foltos hiéna _____

7. Igaz vagy hamis az alábbi állítás? A megfelelőt húzza alá! (6 pont)

Az ember mezőgazdasági tevékenysége és a lakosság számának növekedése miatt jelentősen megváltozott az állatvilág.

Igaz Hamis

Ukrajna állatvilága csaknem 44 ezer állatfajt számlál.

Igaz Hamis

A vegyeserdők, az erdős sztyeppék és sztyeppék állatvilága azonos.

Igaz Hamis

A jelenlegi Ukrajna területén soha nem éltek vadszamarak.

Igaz Hamis

A holocén kor közepén az éghajlati viszonyok már hasonlóak voltak a mostanihoz.

Igaz Hamis

A kulánok a XIX. században tűntek el Ukrajna állatvilágából.

Igaz Hamis

8. Válaszoljon egy szóval az alábbi kérdésekre! (4 pont)

Melyik században tűntek el az ukrajnai Poliszja területéről a repülő mókusok?

XIX. század

Mikor éltek Ukrajna folyóiban krokodilok?

a paleogén kor végén

9. Válaszoljon az alábbi kérdésekre igennel vagy nemmel, majd indokolja választ röviden! (8 pont)

Igaz-e, hogy az állatvilág fejlődése a geológiai történelem alatt bonyolult fejlődési utat tett meg?

Igen Nem

Igaz-e az, hogy az állatvilág alakulására az emberi lakosság létszáma nincs hatással?

Igen Nem

Szükség van-e napjainkban a vadon élő állatok számának irányított változtatására?

Igen Nem

Pozitív hatással van-e kártékony fajok elszaporodása az állatvilág létszámának alakulására?

Igen Nem

A történelem során az éghajlati változások miatt jelentős mértékben változott az állatvilág. A végbemenő változásokban és az egyes állatfajok kihalásában komoly szerepe van az ember által végzett gazdasági tevékenységeknek és az emberi lakosság létszámnövekedésének is. Napjainkban az állatvilág egyensúlyának megőrzése miatt az állatok számát irányított módon is megpróbálják szabályozni. E folyamat keretein belül a kártékony fajok létszámát igyekeznek csökkenteni, és támogatják a kihalófélben lévő állatfajok szaporítását.

10. Töltse ki a táblázat hiányzó sorait a szöveg alapján! (10 pont)

Kor	Állatok (legalább kettő!)	Életkörülmények
<u>paleogén</u>	antrakorektuszok, hiloteruszok, zeugloduszok	jelenleginek megfelelő életkörülmények
neogén	zsiráfok, hangyászsünök, nyulak, pézsmapatkányok, flamingók	<u>a szárazföldek elérték a mai méreteiket</u>
<u>antropogén</u>	mamut, gyapjas orrszarvú, barlangi medve, barlangi oroszlán, foltos hiéna	<u>eljegesedés</u>
holocén	<u>tarpán-lovak, bölénybikák, hiénák, vadszamarak, oroszlánok</u>	a mostanihoz hasonló éghajlati körülmények

II. Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok és szövegalkotási feladat (szépirodalmi szöveg (jellemzően vers) értelmező elemzése) (50 pont)

A) Nyelvtani (fonetika, fonológia, lexikológia, lexikográfia, frazeológia, szemantika) gyakorlatok (25 pont)

1. Válogassa szét az alábbi szavakat hangrendi harmónia szerint! 3 pont

karám, engedély, ürröm, erős, karalábé, tekerős, hunyorog, sofőr

magas hangrendű	mély hangrendű	vegyes hangrendű
<i>engedély</i>	<i>karám</i>	<i>karalábé</i>
<i>ürröm</i>	<i>hunyorog</i>	<i>sofőr</i>
<i>erős</i>		
<i>tekerős</i>		

2. Nevezze meg az alábbi frazeológiai egységek típusát! 5 pont

<i>Bámul, mint borjú az új kapura.</i>	<i>szóláshasonlat</i>
<i>Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát.</i>	<i>közmondás</i>
<i>Sok az eszkimó, kevés a foka.</i>	<i>szállóige</i>
<i>Hol volt, hol nem volt.</i>	<i>szokványos kifejezőmód / népmesei fordulat</i>
<i>a tenyerén hordja</i>	<i>szólás</i>

3. Írjon példát szavakra! 5 pont

egyjelentésű:	<i>főnév</i>
többjelentésű:	<i>körte</i>
azonos alakú:	<i>vár</i>
rokon értelmű:	<i>nevet, kacag</i>
ellentétes értelmű:	<i>nevet, sír</i>

4. Válassza el az alábbi szavakat az összes lehetséges helyen! 4 pont

strázsál, rendőr, szalamandra, halandzsa

strá-zsál, rend-őr / ren-dőr, sza-la-mand-ra, ha-lan-dzsa

5. Tegye betűrendbe az alábbi szavakat! 3 pont

kesereg, imbolyog, kaszál, fáraszt, szalad, meleg, nádas, furat, zseb, suhog

fáraszt, furat, imbolyog, kaszál, kesereg, meleg, nádas, suhog, szalad, zseb

6. Egészítse ki a mássalhangzókat zöngés vagy zöngétlen párjukkal! 5 pont

z—, k—, d—, f—, b—

z—sz, k—g, d—t, f—v, b—p

B) Szövegalkotás (szépirodalmi mű elemzése alapján) (25 pont)

Elemezze és értelmezze Balassi Bálint alábbi versét, fordítson figyelmet a reneszánsz költészet jellemzőinek a megjelenésére a versszövegben, valamint a mű nyelvi-stilisztikai megformálására!

Balassi Bálint

Hogy Júliára talál, így köszöne neki

az török „Gerekmez bu dünya sensiz” nótájára

Ez világ sem kell már nekem
Nálad nélkül, szép szerelmem,
Ki állasz most énmellettem,
Egészséggel, édes lelkem?

Én bús szívem vidámsága,
Lelkem édes kívánsága,
Te vagy minden boldogsága,
Véled isten áldomása.

Én drágalátos palotám,
Jóillatú piros rózsám,
Gyönyörű szép kis violám,
Élj sokáig, szép Júliám!

Feltámada napom fénye,
Szemüldek fekete széne,
Két szemem világos fénye,
Élj, élj életem reménye!

Szerelmedben meggyúlt szívem
Csak tégedet óhajt telkem,
Én szívem, lelkem, szerelmem,
Idvez légy, én fejedelmem!

Júliámra hogy találék,
Örömemben így köszönék,
Térdet-fejet neki hajték,
Kin ő csak elmosolyodék.

Egy lehetséges megoldás:

Balassi Bálint a reneszánsz kor alkotója. Ő az a nagy költő-egyéniség, aki a magyar nyelvű reneszánsz líra kezdeményezéseit és eredményeit képes volt összefoglalni és tovább építeni. Mint a korszak kiemelkedő alakja, a szerelmet az élet egyik legnagyobb értékének tekintette. Halhatatlan kedvese és szerelme Losonczy Anna volt, akinek előbb az Anna-, majd pedig a Júlia-verseket köszönhetjük. Az utóbbiak jelentik Balassi költészetének csúcspontját. A Júlia-ciklus egyik legkiválóbb és talán legismertebb alkotása a *Hogy Júliára talál, így köszöne neki* című költemény, amely sajátos, Balassira jellemző képi világot mutat.

A vers 1588-ban keletkezett, s az Annával való utolsó és egyben véletlen találkozást örökíti meg. Műfaja dal, virágének, mert a költő virággal azonosítja a szeretett nőt.

A költemény pontosan szerkesztett, keretes szerkezetű, s ez alapján három egységre osztható. Az első egység az 1. versszak, mely egy köszönés és egyben vallomás is. Találkozik szerelmével és örömét fejezi ki a találkozás felett. A második egységet a 2-5. strófák alkotják, melyek a költő udvarló szavait vetítik az olvasó elé. Metaforák, megszólítások és köszöntések sorát vonultatja végig a költő. A harmadik egység a 6. versszak, mely lezárja a keretes verset egy újabb köszöntéssel, s egyben a találkozás körülményeit mutatja be.

A szenvedélyes vallomás, a lírai én indulatos, dicsérő, szerelmes szavai, udvarlása már-már fejedelmévé kiáltja ki az imádott nőt. Azonban az utolsó versszakban visszavesz lendületéből. A szerelmes szavakra az imádott nő nem ad érdemi választ. Marad egyfajta távolságtartás, és a nő „csak elmosolyodék”.

A költő érzelmeit jól mutatják a jelzők halmozása (*Jóillatú, piros rózsám; Gyönyörű szép kis violám*), kedvesét virágmetaforákkal illeti (*lelkem, rózsám, violám*). A mű dallamosságát az alliterációk fokozzák (*Nálad nélkül, szép szerelmem*).

Az alcím azt jelzi, hogy a költemény dallamra íródott, egy török nótá dallamára. Balassi koráig jellemző volt, hogy a verseket mindig valamilyen meglévő dallamra írták, és énekelve adták elő. Balassinál már e kettő – szöveg és dallam – szétválík, viszont az ő verseit is lehetett énekelni.

A vers tipikusan a reneszánsz életérzést tükrözi. Korábban, a középkorban nem volt „divat”, és nem volt szabad az egyén saját belső érzéseiről beszélni. Ez a reneszánsz korban változott meg, amikor az ember került a középpontba. Felfedezte mindazt, ami szép és jó. Mindemellet pedig Balassi Bálint az első olyan magyar nyelven alkotó költőnk, aki már öntudatosan is költőnek tekintette magát, s nyíltan, bátran beszélt a szerelemről.